

Dne 24. listopadu 2009, Radim Chalupa

S využitím prezentace zpracované JUDr. Petrem Lavickým, Ph.D.

ALTERNATIVNÍ ZPŮSOBY ŘEŠENÍ SPORŮ

POJEM A DRUHY AŘS

POJEM AŘS

AŘS - alternativní způsoby řešení sporů

Různé pohledy na pojem AŘS

- ❑ alternativy vůči státem garantovaným způsobům řešení sporů
- ❑ alternativy vůči řešení sporů v civilním řízení soudním →

→ MIMOSOUDNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ

CHARAKTERISTICKÉ RYSY

Dobrovolnost

- **platí v zásadě**

(tzn. jsou přípustné výjimky – např. obligatorní pokus o využití mediace pod sankcí nepřipustnosti žaloby)

Ingerence třetí osoby

- **jedná se o účast nezávislé a nestranné 3.os.**

- vede strany k dohodě (→ mediace, conciliace)

- může spor rozhodnout (→ arbitráž)

ZÁKLADNÍ DRUHY AŘS

Formalizované metody

se striktně formálním výstupem (ex.titul)

- ROZHODČÍ ŘÍZENÍ (ARBITRÁŽ)

Neformalizované metody

s méně formálním výstupem

- MEDIACE
- KONCILIACE

DALŠÍ MOŽNOSTI

- **ombudsman**
- **neutrální posouzení, mini-trial**
- **znalecké posouzení (expertiza)**
- **med-arb,**
- **medalooa.**

MEDIACE A KONCILIACE

MEDIACE A KONCILIACE - POJEM I.

Řešení sporu za účasti třetí osoby, a to

- Neformální**
- Dobrovolné**
- jehož Výsledkem je DOHODA STRAN**

MEDIACE A KONCILIACE - POJEM II.

Mediaci a konciliaci

Ize chápat různě

- ❑ Jedná se o totéž**
- ❑ Konciliace je druhem mediace**
- ❑ Jedná se o rozdílné metody AŘS**

POSTAVENÍ MEDIÁTORA A KONCILIÁTORA

□ Nepodjatost

(absence poměru k věci a účastníkům)

Nestrannost,

nezávislost,

nezúčastněnost na věci

□ Absence rozhodovacích pravomocí

SMYSL ÚČASTI MEDIÁTORA A KONCILIÁTORA

Mediátor a konciliátor

- ❑ **Vedou strany k dohodě**
- ❑ **Usnadňují dosažení kompromisu**
- ❑ **Napomáhají v při uzavření dohody**
  - zásahy konciliátora jsou intenzivnější
(konciliátor navrhuje znění dohody,
mediátor nikoliv)

DOBROVOLNOST M.AK. (SMLUVNÍ ZÁKLAD)

Mediace a konciliace není v ČR obecně upravena s výjimkou

- ❑ z. č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, a
- ❑ z. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (§ 12)

Není ani zakázána → lze uskutečnit

Chybí statut a procesní pravidla → třeba dohodnout

Doporučený obsah Smlouvy o M. nebo K.

- ❑ druh AŘS
- ❑ procesní pravidla
- ❑ důvěrnost

VÝSLEDEK M.AK.

Výsledkem je **DOHODA**

(zpravidla dohoda o narovnání)

NIKOLI ROZHODNUTÍ

která obecně **není exekučním titulem**

Dohoda **může být exekučním titulem** →

- ❑ Je-li pojata do notářského nebo exekutorského zápisu
- ❑ Obsahuje-li svolení k vykonatelnosti

VÝHODY M.AK.

Otevírá

- ❑ Možnost Rychlého řešení sporu
- ❑ Cestu ke Konsensuálnímu vyústění sporu
  - předpoklad dalšího zachování vztahů

Snižuje

- ❑ zátěž soudů

POTENCIÁL M.AK.

Potenciál M.AK. není využit

Možnosti

- ❑ **Selektivně povinné využití**
- ❑ **Zvýhodnění účastníků**
(např. snížením soudního poplatku)

ROZHODČÍ ŘÍZENÍ (ARBITRÁŽ)

ROZHODČÍ ŘÍZENÍ - POJEM

Řízení sui generis,

- ❑ **jež nemá povahu výkonu soudní moci,**
- ❑ **uskutečňované mimo státní aparát,**
- ❑ **na základě zákonem předvídaného přenesení pravomoci z civilního soudu na rozhodce**
- ❑ **jehož výsledkem je rozhodnutí s kvalitou exekučního titulu**

ROZHODCE, ROZHODČÍ SOUD

Rozhodce (rozhodčí soud)

**je nestrannou a na věci
nezúčastněnou**

třetí osobou,

- **jež je oprávněna rozhodovat některé
civilní spory**
- **přestože není nositelem soudní moci
(není součástí státního aparátu),**
- **nebot' její pravomoc je založena
rozhodčí smlouvou**

POVINNOSTI ROZHODCE

- ❑ Zachovat mlčenlivost
- ❑ Oznámit podjatost
- ❑ Vzdát se funkce rozhodce, vyjde-li najevo podjatost
- ❑ Vyznačit na žalobě den, kdy mu byla doručena
- ❑ Respektovat rovné postavení stran
- ❑ Dát stranám příležitost k uplatnění jejich práv
- ❑ Zjistit skutkový stav potřebný pro rozhodnutí
- ❑ ? Rozhodnout
- ❑ ? Rozhodnout podle práva nebo zásad spravedlnosti
- ❑ Odůvodnit rozhodnutí
- ❑ Doručit rozhodnutí
- ❑ Vyznačit doložky

FORMY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Institucionální arbitráž

- odehrává se před stálými rozhodčími soudy
- stálý rozhodčí soud musí být založen zákonem
- vlastní procesní řády
např. Rozhodčí soud při HK a AK ČR

Neformální arbitráž

- ❑ Arbitráž realizovaná prostřednictvím sdružených rozhodců
- ❑ Arbitráž realizovaná ve vazbě na profesní asociace
- ❑ Arbitráž ad hoc (příležitostná)

DRUHY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Všeobecné

- v jejich rámci se řeší jakékoliv majetkové spory

Specializované

- v jejich rámci se řeší pouze určité druhy majetkových sporů

(např. řízení před finančním arbitrem, dříve i před burzovním rozhodčím soudem ze sporu vzniklého z obchodování na komoditní burze)

Z. č. 216/2004 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

ROZHODČÍ ŘÍZENÍ V PLATNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ

PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY

- ❑ **Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů**
- ❑ **Zvláštní úpravy**
  - Např. burzovní rozhodčí soud pro rozhodování sporů z burzovních obchodů podle § 28 zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách
  - § 19 z. č. 301/1992 Sb., o HK ČR a AK ČR
  - Zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi

VĚCI PROJEDNÁVANÉ V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ – ARBITRABILITA SPORU

musí se jednat o **SPOR**

- možnost uzavření smíru → dispoziční volnost stran
- kontradiktorní postavení stran

spor SOUKROMOPRÁVNÍ → Existence
civilní soudní pravomoci

spor MAJETKOVÝ

když **výjimku** představují **spory vyvolané
výkonem rozhodnutí (exekucí) a incidenční
spory**

ZALOŽENÍ PRAVOMOCI ROZHODCE

Pravomoc rozhodce zakládají strany ROZHODČÍ SMLOUVOU

- **smlouvou o rozhodci**

týká se jednotlivého, již vzniklého sporu

- **rozhodčí doložkou**

týká se všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů

Rozhodčí smlouvou strany podmíněně (§ 106 OSŘ)

**odnímají pravomoc soudu a
zakládají pravomoc rozhodce**

POVAHA ROZHODČÍ SMLOUVY

Rozhodčí smlouva je **dvoustranným procesním úkonem**

- nejde o úkon hmotněprávní, ani smíšený;

RS je obecným právním institutem, uplatňujícím se jak v právu soukromém, tak veřejném

Platnost RS nelze posuzovat přímo podle ustanovení hmotněprávních předpisů, ale podle předpisů **procesních; hmotného práva se použije pouze analogicky pro vyplnění mezer** (a to pouze tam, kde to veřejnoprávní povaha civilního procesu připouští)

OBLIGATORNÍ OBSAH ROZHODČÍ SMLOUVY

Označení stran

- rozhodčí smlouvu mohou uzavřít FO i PO (vyjma veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení), mají-li
  - způsobilost být účastníkem
  - procesní způsobilost
- rozhodčí smlouva zavazuje též právní nástupce (universální i singulární); pravidlo je dispositivní

Vymezení sporu nebo právních vztahů

- již existujícího (smlouva o rozhodci)
- určením právního vztahu nebo okruhu právních vztahů, z nichž by mohly v budoucnu spory vznikat (rozhodčí doložka)

FAKULTATIVNÍ OBSAH ROZHODČÍ SMLOUVY

- ❑ Počet a osoby **rozhodců**, případně způsob jejich určení
- ❑ Vyloučení závaznosti smlouvy pro **právní nástupce**
- ❑ **Sudiště**
- ❑ **Procesní pravidla**
(pouze u arbitráže neinstitucionalizované)
- ❑ Pověření rozhodců rozhodnout spor podle **zásad spravedlnosti**, nikoliv podle hmotného práva

ZÁNİK ÚČINKŮ ROZHODČÍ SMLOUVY

- Dohodou účastníků
  - o zrušení rozhodčí smlouvy
  - o zrušení hlavní smlouvy (rozhodčí smlouva je na ní závislá)
- Splněním účelu
- Uplynutím doby, naplněním podmínky
- Zrušením rozhodčího nálezu podle § 31 písm. a) a b) (ve spojení s § 34 odst. 1) –) jen spočívá-li důvod zrušení rozhodčího nálezu ve vadách samotné rozhodčí smlouvy; účinky RS zůstávají zachovány, je-li tato bezvadná (§ 34 odst. 2)

ROZSAH PRAVOMOCI

Pravomoc rozhodce se vztahuje na

- právní vztahy, na něž rozhodčí smlouva dopadá přímo (na **základní spor**)
- „právní **platnost** těchto právních vztahů“ (§ 2 odst. 4)
  - formulace hodná „zvlášť hlasitého potlesku“
- právní vztahy **související**
  - náhrada škody
  - vydání bezdůvodného obohacení,
  - právní vztahy zajišťovací.

ARBITRÁŽ A SMĚNEČNÉ SPORY

Směnečný spor je arbitrovatelný

Rozhodčí smlouva

přímá (směnečný spor je sporem základním) nebo

nepřímá - kontrahovaná v kauzálním vztahu

Na základě nepřímé rozhodčí smlouvy -)

Ve sporech o zaplacení směnky

je dána pravomoc rozhodce, jenž je nadán

pravomocí k rozhodování základního sporu

Směnečný spor je majetkový spor

související se základním sporem (X abstraktnost směnečné pohledávky)

PŘEDPOKLADY PRO VÝKON FUNKCE ROZHODCE

- ❑ **Rozhodcem může být fyzická osoba**
  - ❑ **Občan ČR**
  - ❑ **zletilá**
  - ❑ **plně způsobilá k právním úkonům (u cizince stačí podle domovských předpisů)**
  - ❑ **jíž ve výkonu funkce rozhodce nebrání zvláštní předpis (soudce, ústavní soudce)**
- ❑ **Rozhodce musí svou funkci písemně přijmout**
- ❑ **Rozhodce musí být nezávislý a nestranný**
(Vyloučení pro podjatost -) (§ 8, § 11, § 12)

PŘEDPOKLADY PRO VÝKON FUNKCE ROZHODCE

Pro výkon funkce rozhodce

!! Není nezbytné právnické vzdělání !!

!!! Není třeba žádné vzdělání !!!

**!!!! Se nevyžaduje bezúhonnost
!!!!**

URČENÍ ROZHODCŮ

- ❑ Počet rozhodců musí být vždy **lichý**
- ❑ Rozhodci jsou **nominováni**
  - ❑ Primárně **rozhodčí smlouvou**
  - ❑ **Podpůrně (a dispozitivně) podle zákona**
    - ❑ každá **strana jmenuje 1 rozhodce**, a ti pak **zvolí předsedajícího** rozhodce
    - ❑ není-li rozhodce jmenován nebo zvolen, jmenuje jej **soud**
- ❑ U institucionální arbitráže **dle řádu** stálého **rozhodčího soudu**

ZAHÁJENÍ ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

- Řízení se **zahajuje žalobou**
- **Náležitosti a odstraňování vad** rozhodčí žaloby – **subsidiární použití OSŘ**
- **Zahájení rozhodčího řízení má tytéž účinky, jako zahájení civilního řízení soudního**
  - zejména stavění běhu lhůt
- **Zachování účinků** v případě, že **rozhodci popřou svou pravomoc** nebo **byl-li zrušen rozhodčí nález** – **nová žaloba do 30 dnů** (§ 16)

PROCESNÍ PRAVIDLA DOPADAJÍCÍ NA PRŮBĚH ŘÍZENÍ

❑ Neinstitucionální arbitráž

- ❑ strany se mohou na procesních pravidlech **dohodnout**
- ❑ procesní pravidla může **stanovit předsedající rozhodce**, je-li k tomu zmocněn **stranami nebo všemi rozhodci**
- ❑ není-li dohody stran, postupují rozhodci způsobem, který **považují za vhodný**

❑ Institucionální arbitráž

- ❑ strany se podřizují **procesnímu řádu stálého rozhodčího soudu**

❑ **Podpůrné použití OSŘ**

ZÁSADY ŘÍZENÍ

- ❑ Zásada **rovnosti stran**
- ❑ Zásada **dispoziční**
  - ❑ včetně možnosti dohodnout se na procesních pravidlech a na pravidlech, podle nichž se sporná věc posoudí (pravidla spravedlnosti)
- ❑ Zásada **ústnosti (dispositivně)**
- ❑ Zásada **neveřejnosti**
- ❑ Zásada **projednací x vyšetřovací** (X Povinnost vést řízení tak, aby byl zjištěn skutkový stav potřebný pro rozhodnutí sporu)

DOKAZOVÁNÍ

- Povinnost vést řízení tak, aby byl zjištěn skutkový stav potřebný pro rozhodnutí sporu
- Rozhodci **nejsou nositeli veřejné moci**
  - **mohou vyslyšet** svědky, znalce a strany, **jen když se k nim dobrovolně dostaví** a poskytnou výpověď
  - **jiné důkazy mohou provádět** rovněž **jen** tehdy, **jsou-li jim poskytnuty**
- Možnost **dožádání u civilního soudu**

ROZHODNUTÍ

❑ Rozhodčí nález

= rozhodnutí ve věci samé

❑ musí být odůvodněn (disp.)

❑ Usnesení

= rozhodnutí procesní (případně jiná nemeritorní)

Rozhodování ve věci samé podle

❑ **hmotného práva** *nebo*

❑ **zásad spravedlnosti**, pokud je k tomu strany výslovně pověřily

PŘEZKUM ROZHODČÍHO NÁLEZU

- ❑ Rozhodčí nálezn je v zásadě **konečný**
- ❑ Možnost přezkumu – **jen na základě dohody**
- ❑ Přezkum **uskutečňují jiní rozhodci**
- ❑ Přezkum má povahu rozhodčího řízení
- ❑ Přezkum se děje na základě žádosti o přezkoumání zaslané druhé straně - **do 30 dnů** ode dne, kdy byl straně žádající o přezkoumání doručen rozhodčí nález (Disp.)

ÚČINKY ROZHODČÍHO NÁLEZU

ROZHODČÍ NÁLEZ má účinky
„**pravomocného soudního rozhodnutí**
a je soudně vykonatelný“

-) nabývá

□ **právní moci**

□ konečnost

□ závaznost a nezměnitelnost (překážka *rei iudicatae*)

□ **vykonatelnosti** → **JE EXEKUČNÍM
TITULEM**

ZRUŠENÍ ROZHODČÍHO NÁLEZU SOUDEM A ZASTAVENÍ VÝKONU ROZHODNUTÍ

Z důvodu **závažných vad** rozhodčího řízení lze podat **žalobu o zrušení rozhodčího nálezu k civilnímu soudu**

- **procesní žaloba**
- důvody jsou **taxativně** uvedeny v § 31
- **lhůta: 3 měsíce** od doručení rozhodčího nálezu

Možnost **zastavení výkonu** z důvodů uvedených v § 268 OSŘ a § 35 ZRŘ

FINANČNÍ ARBITRÁŽ

Pravomoc Arbitra k rozhodování sporů

- mezi **osobami**, které provádějí **převody finančních prostředků** a **jejich klienty** – jestliže předmět sporu nepřesahuje ke dni podání návrhu částku 50.000 EUR
- mezi **vydavatelem elektronických platebních prostředků** a **držiteli elektronických platebních prostředků**

Arbitra a jeho zástupce volí na 5 let Poslanecká sněmovna

Arbitr ve věci rozhoduje **nálezem**, proti němuž lze podat **odůvodněné námítky** mající odkladný účinek

- Subsidiární použití **správního řádu**
- Řízení před arbitrem lze provést, pokud je dána jeho pravomoc a nebylo již řízení zahájeno před soudem nebo rozhodcem
- zákon o finančním arbitrovi č. 229/2002 Sb.

DOPORUČENÉ STUDIJNÍ MATERIÁLY

INTERNETOVÉ ZDROJE

- × http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_cs.htm - EU
- × www.amcr.cz – webové stránky Asociace mediátorů České republiky
- × www.ecodir.org – ECODIR

LITERATURA I.

- ✘ Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2004
- ✘ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a. s., 2007
- ✘ Macur, J.: Rozhodčí řízení a výkon rozhodčích nálezů. Právo a podnikání, 1995, č. 4 a 5
- ✘ Mothejzíková, J., Steiner, V. a kol.: Zákon o rozhodčím řízení. Komentář. Praha: C. H. Beck, 1996
- ✘ Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C. H. Beck, 2004

LITERATURA II.

- ✘ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, a. s., 2008
- ✘ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při HK a AK ČR. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005
- ✘ Stavinohová, J., Hlavsa, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: MU a Doplněk, 2003
- ✘ Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní. 4. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2006